

Filosofian (opetus suomeksi) valintakoe 2.6.2022 klo 9–12

Valintakokeen ennakomateriaali

Payne, W. Russ (2015). An Introduction to Philosophy. Bellevue College. Vain vuoden 2015 painos kelpaa. [Linkki aineistoon](#).

Teos sisältää linkkejä useisiin muihin julkaisuihin. Teoksessa linkatut julkaisut eivät kuitenkaan sisälly ennakkomateriaaliin.

Lue huolellisesti kaikki ohjeet läpi

Koe koostuu 2 osasta. Kokeen kesto on 3 tuntia. Voit jakaa koeajan osien välillä haluamallasi tavalla. Voit liikkua osien välillä kokeen aikana vapaasti. Jos jokin osa jää sinulta kesken, viimeisin tilanne tallentuu vastaukseksi. Vastaa kaikkiin osioihin.

Sinulla saa kokeen aikana olla auki ainoastaan valintakoejärjestelmä sekä erillinen aineistotiedosto. Voit luonnostella vastauksiasi ruutupaperille. Ruutupaperille tekemiäsi merkintöjä ei huomioida arvostelussa.

Valintakokeen arviointi

Valintakokeessa on 2 osaa. Voit saada 0–50 pistettä kummastakin osasta. Hakijat asetetaan osan 1 pisteiden perusteella paremmuusjärjestykseen. Kokeesi osa 2 voidaan jättää arvioimatta, jos saat kokeen osasta 1 vähemmän pisteitä kuin 36. parhaat pisteet kokeen osasta 1 saanut hakija.

Sinun on mahdollista tulla hyväksytyksi vain, jos sijoitut kokeen osasta 1 annettujen pisteiden perusteella parhaiten menestyneiden 36 hakijan joukkoon. Sinun pitää lisäksi saada osasta 1 vähintään 25 pistettä ja osasta 2 vähintään 25 pistettä. Osien pisteet lasketaan yhteen. Opiskelijoiksi valitaan parhaat pisteet saaneet hakijat.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota asiakokonaisuuksien hahmottamiseen, käsitteelliseen täsmällisyyteen ja johdonmukaisuuteen, kielellisen ilmaisun selkeyteen sekä kykyyn tarkastella alan keskeisiä kysymyksiä. Kirjoita esseevastaukset selkeästi käyttäen oikeakielisiä kokonaisia virkkeitä, ei luetelmaviivoja. Nämä kriteerit otetaan huomioon arvioinnissa.

Valintakokeen osa 1 on kirjallisuusosa ja osa 2 on aineisto-osa.

Yleiset arvosteluun vaikuttavat seikat

Kokeen vastaukset on arvosteltu kokonaisuuksina eli ajateltuina ja perusteltuina filosofisina analyysinä ja esseinä, joissa olennaista on ollut asiasisällön ohella esitystavan selkeys ja johdonmukaisuus. Niissä vastaajan on tullut osoittaa kypsiä filosofisia ajattelu-, argumentointi- ja kirjoitustaitoja, joiden avulla tekstissä esiintyvät faktat, käsitteelliset analyysit ja normatiiviset väitteet saavat kriittisen ja itsenäisen käsittelyn. Moitteettomasta kieliasusta ja terminologisesta täsmällisyydestä on voinut saada lisäpisteitä, kun taas ei-filosofiset tulkinnat, käsitteelliset virheellisyydet, epärelevantit tarkastelut tai huolimaton kieliasu ovat saattaneet vaikuttaa alentavasti arvosteluun.

Kun kirjallisuustehtävissä on arvioitu vastaajan tietoja ja ymmärrystä valintakoekirjasta, aineistokysymyksessä haettiin nimeämättömän filosofisen tekstin lukemisen, ymmärtämisen ja analysoinnin taitoja, sekä asiayhteyksien ymmärtämistä.

Osa 1

Vastaa kysymyksiin valintakoe kirjallisuuden pohjalta.

Tehtävä 1

Vastaa seuraaviin kysymyksiin koskien Thomas Kuhnin tieteenfilosofiaa, siten kun W. Russ Payne kuvaa sen valintakoe kirjassa:

- Mikä on paradigma?
- Miten normaalitiede etenee paradigman vallitessa?
- Mikä on anomalia?
- Millaiset olosuhteet ovat välttämättömiä tieteelliselle vallankumoukselle?
- Mitä tarkoitetaan, kun sanotaan että kilpailevat paradigmat ovat yhteismitattomia?

(0–25 pistettä)

Vastauksen enimmäispituus (merkkiä): 3000

Tehtävä 1: mallivastaus / arviointikriteerit

Kaikki viisi osaa (a-b-c-d-e) on kuvattu valintakoe kirjassa (ss. 68–70).

Pisteytys jakaantuu seuraavasti.

- Mikä on paradigma? – 12 p.
- Miten normaalitiede etenee paradigman vallitessa? – 3 p.
- Mikä on anomalia? – 3 p.
- Millaiset olosuhteet ovat välttämättömiä tieteelliselle vallankumoukselle? – 3 p.
- Mitä tarkoitetaan, kun sanotaan että kilpailevat paradigmat ovat yhteismitattomia? – 4 p.

Tehtävä 2

Miten filosofisessa kirjallisuudessa on käsitelty rakkautta? Pohdi tätä kysymystä erityisesti rakastavan ja rakastamisen kohteen näkökulmista.

(0–25 pistettä)

Vastauksen enimmäispituus (merkkiä): 3000

Tehtävä 2: mallivastaus / arviointikriteerit

Kaikki kolme osaa (A - C) on kuvattu valintakoe kirjassa (ss. 79–87).

A. Osaa nimetä kolme klassista rakkauden käsitettä ja antaa niille lyhyet alustavat määritelmät (max. 5 p)

- filia: rakkaus ystävytenä
- eros: eroottinen rakkaus
- agape: jumalallinen tai universaali rakkaus (kristillinen käsite)

B. Filia - kuvaus ja analyysi (max. 9 p)

- käsittelyn klassinen lähtökohta (Aristoteles):** rakastaminen (ystävyyden) merkitsee sitä, että pitää huolta toisen hyvästä toisen itsensä tähden, ei instrumentaalisesti (so. 'mitä hyötyä toisesta on minulle')

- omaksuu toisen hyvän omana hyvänään, jolloin kyse ei ole oman edun ajamisesta eikä uhrautumisesta toisen puolesta
- voiko muutkin asiat kuin ihmiset olla filian kohteita?
- voiko myös asioilla (eläimillä, koneilla, toiminnoilla tms.) olla jotain omaa hyvää tai arvoa josta rakastava pitäisi itseisarvoisesti huolta? Vai ovatko ne vain instrumentteja rakastavan omalle hyväälle? Vai onko tällaisessa asioiden rakastamisessa vain kyse kielenkäytöllisestä metaforasta?
- taiteilija ja hänen työnsä: tekeekö taiteilija teoksiaan vain miellyttääkseen yleisöä tai saavuttaakseen menestystä? Todellinen taiteilija tekee työnsä itseisarvoisesti, tuottaakseen teoksen, joka on hyvä omilla kriteereillään
- filian suhde omaan hyvään / itsetuntoon / oman arvon tunteeseen (Harry Frankfurt)
- itsensä rakastaminen merkitsee sitä, että pitää huolta siitä, mikä on itselle hyväksi ja/tai tärkeää
- voimme epäonnistua tässä, jos emme rakasta näitä asioita (perhettämme, ystäviämme, yhteisöämme, aktiviteettejamme, projektejamme yms.) täydellä sydämellä
- tämä näkemys kritisoi konventionaalista ajattelua, jossa asia käännetään nurinpäin ja painotetaan sitä, että meidän tulisi rakastaa ja hyväksyä itsemme ennen kuin voimme rakastaa toisia tai muita asioita ympärillämme. Sen sijaan meidän tulisi ensin rakastaa täydestä sydämeistä noita asioita ympärillämme, jotta voimme tuntea itsemme hyväksi

C. Eros – kuvaus ja analyysi (max. 11 p)

- **lähtökohta:** eroottisen rakkauden käsitteeseen sisältyy paljon enemmän kuin fyysistä rakkautta ja seksiä: haluja, kiintymystä ja passioita toiseen ihmiseen
- eroottiseen rakkauteen on traditionaalisesti ajateltu sisältyvän vahva henkilökohtainen tunne tai halu, jolloin kyse olisi omista lähtökohdista nouseva tunne, joka olisi siten ristiriidassa tuon filiaan liittyvän ajatuksen kanssa, että toista arvostetaan itseisarvoisesti?
- klassikkoteos Platonin 'Pidot'
- haluamme on aina olemassa joitain syitä: tunnemme vetoa toisen älyyn, kauneuteen tai vastaavan piirteeseen
- kyse on askeleesta kohti laajempaa rakkauden käsitystä: ihastumme ihmisen kauneuteen, mutta sitä kautta ihastumme kauniisiin ihmisiin yleisemmin ja lopulta itse kauneuden ideaan
- tällöin esimerkiksi taiteilijan rakkaus on eroottista rakkautta, vaikka sillä ei olekaan mitään tekemistä seksuaalisuuden kanssa sinänsä
- parempaan vaihtaminen (trading up) ja rakkaus liittona (Robert Nozick)
- jos eroottinen rakkaus kohdistuu niihin ominaisuuksiin toisessa, joita pidämme ihailtavina tai haluttavina, olisi rationaalista, että kun havaitsemme jossakussa toisessa enemmän näitä ominaisuuksia, rakastuisimme häneen, 'vaihtaisimme parempaan'
- mutta tämä olisi kypsytöntä tai pinnallista rakkautta: menetämme tällöin tuon filia-rakkauteen olennaisesti kuuluvan ajatuksen toisen rakastamisesta itseisarvoisesti
- sen sijaan meidän tulisi ajatella, että rakastetut muodostavat liiton, joka on enemmän kuin kahden yksilön summa: rakastavaiset näkevät ja käsitteellistävät maailman ja muut ihmiset ensisijaisesti suhteensa kautta; he muodostavat oman entiteettinsä
- rakkaus arvonantona (bestowal of value) (Irving Singer)
- rakastavaiset vaikuttavat aina toisiinsa: hyvässä suhteessa kummankin osapuolen arvostus ja rakkaus toiseen voimistaa osapuolten hyviä ominaisuuksia
- siten rakastaminen ei ole vain tunne, vaan se on luovaa toimintaa. Rakastaminen ja rakastetuksi tuleminen tuo meissä esiin parhaat puolemmme ja parantaa elämänlaatuamme.

Osa 2

Vastaa kysymyksiin oheisten aineistojen pohjalta.

Tehtävä 3

Aineisto 1: Katkelma V. Arstilan artikkelista ”Voiko zombeja olla olemassa?” (teoksessa H. Siipi & J. Räikkä (toim.), Ajattele, filosofoi (pp. 81–99). Tammi)

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

Ajautuvatko zombien kannattajat epifenomenalismiin eli näkemykseen, jonka mukaan mieli on ruumiille epifenomenaalinen – ylimääräinen? Perustele vastauksesi lyhyesti. (Epifenomenalisiin mukaan ruumis voi vaikuttaa mieleemme ja mielessämme oleviin asioihin, mutta mieleemme ei vaikuta ruumiimme tilaan eikä myöskään muihin mieleemme tiloihin. Zombien kannattajat ovat filosofi, jotka ajattelevat, että zombit ovat kuviteltavissa tai käsitettävissä ja että niitä voisi olla olemassa.)

(0–25 pistettä)

Vastauksen enimmäispituus (merkkiä): 3000

Tehtävä 3: mallivastaus / arviointikriteerit

Mallivastaus tiivistettynä: Aineistossa todetaan, että zombien tulee olla samanlaisia ihmisten kanssa kaikilta niiltä ominaisuuksiltaan, joita pidämme fysikaalisina. Jos nyt sallimme, että ei-fysikaaliset tajuiset fenomenaaliset tilat pystyisivät vaikuttamaan ihmisen aivoihin, ja zombeilta määritelmän mukaan puuttuvat tällaiset tilat ja siten niiden vaikutus, ei zombi enää olisi fysikaalisesti samanlainen ihmisen kanssa. Siksi zombien kannattajien on kiellettävä se, että ei-fysikaalinen mieli voi vaikuttaa ruumiiseen, ja tältä osin kannatettava epifenomenalismia.

Kiteyttämällä tämän asian sai 25 p. Arvostelussa keskeisiä seikkoja olivat se, kuinka hyvin vastaaja osoittaa ymmärtävänsä filosofisen zombin määritelmän ja merkityksen mielen filosofialle (10 p), fysikaalisen maailman kausaalisen sulkeutuneisuuden periaatteen (5 p), epifenomenalisiin luonteen (5 p) ja subjektiivisten fenomenaalisten kokemusten eron fysikaalisista ominaisuuksista (5 p). Samalla tässä aineistokysymyksessä vastauksia arvioitiin kokonaisuuksina siten, kun on kuvattu kohdassa ”yleiset arvosteluun vaikuttavat seikat”.

Tehtävä 4

Aineisto 2: Katkelma T. Eskelisen artikkelista ”Koronaviruspandemia ja katastrofian yhteiskuntafilosofia” (Vol 77 Nro 1 (2020): Ajatus 77 / Symposiot).

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

Analysoi tekstin pohjalta sitä, mitkä ovat ne keskeiset seikat, jotka liittyvät oikeudenmukaisuuskysymyksiin katastrofitilanteissa.

(0–25 pistettä)

Vastauksen enimmäispituus (merkkiä): 3000

Tehtävä 4: mallivastaus / arviointikriteerit

(max. 5 pistettä)

A. Osaa määritellä, mitä oikeudenmukaisuuskysymykset ylipäänsä ovat, eli että

- puhutaan ennen kaikkea taakanjaosta
- kaikki yhteiskunnalliset järjestelmät jakavat paitsi konkreettisia hyviä ja taakkoja, myös riskejä
- osa katastrofien taakoista on heijastumaa vallitsevista yhteiskunnallisista eriarvoisuuksista ja valtasuhteista (kohta B alla), osa on taas uudenlaisia taakkoja, jotka seuraavat katastrofin erityisluonteesta (kohta C alla)

(max. 10 pistettä)

B. Osaa määritellä, millaisia oikeudenmukaisuuskysymykset ovat katastrofitilanteissa yleisesti, eli että

- katastrofit yllättävät riskienhallintajärjestelmät
- yhteiskunnalliset asemat ja vallitsevat taloudelliset ja kulttuuriset hierarkiat heijastuvat katastrofin seurauksissa: haavoittuvimmat ryhmät kärsivät aina eniten
- erilaisia katkoksia syntyy instituutioiden oikeudenmukaisessa toiminnassa; vrt. instituutioiden kestävyys
- vallitsevien oikeudenmukaisuusongelmien muuttuminen näkyviksi (esim. siirtotyöläisten heikko asema)
- haavoittuvuuksien tunnistaminen ja jakautuminen, marginalisoitujen ihmisten ongelmat, keskinäisriippuvuudet

(max. 10 pistettä)

C. Osaa määritellä ja kuvailla yksittäisiä oikeudenmukaisuuskysymyksiä koronapandemiassa (vähintään 5 alla luetelluista)

- terveydenhuoltojärjestelmät ovat epätasa-arvoisia: ihmisten mahdollisuudet saada hoitoa vaihtelevat
- eri ihmisillä on erilaiset mahdollisuudet suojautua virusta vastaan: etätöiden mahdollisuuksien jakautuminen olemassa olevien yhteiskunnallisten jakolinjojen mukaan (esim. vartijat, siivoojat ja lastentarhanopettajat)
- ihmisillä on vallitsevista taloudellisista olosuhteista riippuen erilaisia mahdollisuuksia selvittää taloudellisesti pitkään jatkuvista rajoituksista
- ihmisillä on erilaisia haurauksia ja piileviä tiloja, jotka tulevat pandemian myötä esiin (esim. mielenterveysongelmat)
- joidenkin alojen työntekijät ovat kärsineet rajoituksista selvästi enemmän kuin toiset
- sairastuminen merkitsee myös riskiä toisille ihmisille
- jotkut tahot pystyvät hyötymään katastrofitilanteesta (esim. rokotevalmistajat, desinfiointitarvikkeiden ja kodin viihteen suurtoimijat)
- taakat ilmenevät vähitellen, kun pandemia etenee; kaikki sen seuraukset eivät ole etukäteen selvillä
- torjuntatoimien synnyttämät eriarvoiset taakat ja haitat (esim. köyhien suuremmat kärsimykset, hoitovelan kasvu)
- keskinäisriippuvuudet; heikompiensaisten asemien muutosten vaikutukset kokonaisuuteen

Hyvä vastaus on johdonmukainen ja selkeästi rakennettu essee, jossa näkyy riittävä filosofinen kypsyyys, eli kyky argumentoida, olla kriittinen, ja esittää ja perustella omia johtopäätöksiä. Pelkkä aineistotekstissä ja/tai yllä mallivastauksessa esiteltyjen seikkojen poiminta ja luettelomainen esittely ei tuota maksimipisteitä. Tämän lisäksi vastauksessa on selkeästi eroteltava aineistotekstissä esitetyt väitteet omista näkemyksistä.